ԱՐԱՐԱՏԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ

Բոլոր պատուարժան տպագրօ-կիրառները ընդունելոյ է ի Թիֆլիզի ՀՀ Հրատարակողի տէր, և գրասենեակ Պատուական Ընթերց Հանդիսասիրաց գրչատան մէջ, իսկ ուրիշ տպագրութիւնքը պատուելի Հոգեւորականաց տէր։

ԼՐԱԳԻՐ

Լրագիրը շաբաթը մէկ անգամ հրատարակուի՝ ամէն շաբաթ օր, և պարեհան գիտեն է վեց համար նէրկ ի Թիֆլիզեղոմը և ուրիշ տպագրութիւնքը։

ԿԸՂԱԿԱՆԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՒԵՒ ՏՐԱԿԱՆ։

Համար 3. Առաջին տարի։ Յունվարի **18** **1858** ամի։

Հնդկահայոց Հայոցմանի Մեղուին։

Քնէզամ Արեղս ասելէլոց,
Պատճառական մեր բարելոց,
Հնարհատութեամբ մեզ վախտագործ
Օնոր տարին աւետալոց։
Ձամ բարի քէզ, վերջ բարի քէզ,
Բազդն քեզ հետ շատալի պէս։
Քա Հանապարհն Բաստած օրհնէ
Խաղաղական Յաջորի պէս։
Նախորդքն քո անբաղդ Կալիա
Եւ Պատատա կարճ կեանս կեանս։
Պէն երկու տարի, մուտն վերչ տարիս
Ինչպէս մանուկ օրագործս։
Դու շատ տարին նոր մեր երթորդ,
Ազգդ ընտրեալ քեզ պահանջող։
Յայս մեր անխաթ է Թէ խոսքերդ
Պինդ կրնաս հանապազորդ։
Ուսոյ ասենեմբ զքեզ ապահով
Պահեցեալ տեր մեր ջերմ սիրով։
Թէ աշխատանք քո ընդունելի
Պինչ ցվախճան դու դու հոգուով։
Եւ ամէն մի քո կաթ քրտանց
Կըհանգստանայիմբ մեծ վարձ սրտանց։
Ուր որ դնաս, հետդ պաշար
Պղնձինք մաղթանք առ Տէրն աերանց։
Մի քո խորհուրդ և բանն աջի։
Ինչ որ ցանես, շատ կառաչի։
Պախանձ աչքը քեզ չտայ։
Պոռնչ դառն դառնայ քո առաջի։
Քա օշտրակ, քո լուսատիզ
Ծաւալեսցին ամէնուն տեղ։
Պինը հոգւոյ համար ճաշկի,
Պուրան մատց անշէջ կանթեղ։
Պնծրև, կայծակն, հուրիւտ, քամի
Քէզ չտեսեան մեղեցեն մի։
Էրև, լուսին քեզ բարեխոսի։
Պի չկայ քեզ որ Թշնամի։
Պինչ լեառն սուրբ Լուր ճիւն ալեօք
Հերքեսալցն զքեզ անձկալեօք։
Պհիմ արեամ մեր Քրիստոսին,
Որ սեպհական ես դու լալեօք։

Պի լաւ՝ ասա, Կիւրեան այդի,
Եւ մի լինիը դա փոքրոգի.
Թէ կործանեաց շարժն զքեզ
Ընդ Պծրնեանն ազգաբախի։
Քո պես անբաղդ շատերն կան
Պատմութեան մէջ ազգիս Հայկեան.
Յիշեա զնոսա և համբերեա
Հոմերահայր Յովհայ նման,
Պիտի ունեցիր երթալ ի Սև,
Որ ազգակից է մեր Պահս.
Պարեա, Հնիր ան պՏորոն.
Ճեմեա ի լոճն և ի կղզիս։
Պնայէ յԱբիհայ և յիւրն Ընդար
Գնալ յոյնքեղն դա մի հեղգար.
Պարագ, Նարեկ, Տորոնն, Լ ամբրոն
Եւ ի Կայն բարև մեր տար։
Որ բնութեանցըն անկեալ գահ
Ի յոյն հանգած Լ ևոն արքայ։
Ընդ Գրիգորեանց Հ Ներսիսեանց
Պարբ գերիզմանն համբուրեա։
Ճանապարհին կըլնեն քարեր,
Եւ անտառի մէջ Հոգաբոյսեր,
Հատ մի ըլնի հնպհանգերից,
Որ շատ վատքին մեր Հրազդեր։
Քեզանից չանք, արիւնթիւն։
Պիզնից նորահաս և օգնութիւն։
Յերկինից գայ քեզ մանուկ Պեղոս
Յաջողութիւն և զօրութիւն։
Պինչ ուշանաս ի Հայաստան,
Ուշքդ գլխը և ի Պքաստան,
Ի Թամարայ դարձն քաջերն,
Եւ ի Շուշան Պամիկոնեան։
Ուսման նշատն բաց հ հեղէ.
Հայերենեաց սկսն վաղ հ զրթիկ.
Փութա ապառնացս քաղցրն
Խորհրդ ախորժ մատուցանել։

Ա. Ա։

Ի Տիվլիս.
11 Յունվարի 1858.

ԲԱՆԱՍԻՐԱՏՆ

Շարաթաթերթի եւ վերջ։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆ

(Լիվէ Սաւեսաթի Ճանապարհի դրամատնեցից)։

Ընթերցողս գիտէ մէկ պատմուածքն, որպէս կը սկսի Ալեքսանդր Դիւմայի Երեք հրացանակիրները։ Դ'Արթանեան երիտասարդը, որ իր հօրմէ նամակներ ունէր Տրէվիլի պարոնին, Ռոշֆորի դուքսին եւ Կոնսթանսիա Պոնասիէի տիկնոջ, ճամբայ կ'ելլէ Գասկոնիայէն, Փարիզ գալու համար։ Ճամբան կը հանդիպի Ատոսին, Պորթոսին եւ Արամիսին, եւ կը մտնէ Ատոսի ծառայութեան մէջ։ Ատոս, Պորթոս եւ Արամիս, որոնք Կարդինալ Ռիշելիէի գունդի հրացանակիրներն էին, կը դառնան Թագաւորի հրացանակիրներ, եւ Դ'Արթանեան կը մտնէ Թագաւորի հրացանակիրներու գունդին մէջ։

Ես ալ մէկ պատմուածք ունիմ ընելիք, որ կը սկսի Սաւեսաթի Ճանապարհի դրամատնեցից։

Ընթերցողս պիտի չկարծէ, որ ես ալ պիտի սկսիմ Դ'Արթանեան երիտասարդի պէս, որ Փարիզ կ'երթայ, որպէսզի Տրէվիլի պարոնին, Ռոշֆորի դուքսին եւ Կոնսթանսիա Պոնասիէի տիկնոջ ճամբայ

եր նրա ժլատությունն, ընկերքի ահագ ես նրան գտայ Ջհանգի. սրտից լինէ ըլնչ. մտածելի ես։ Իսուսըից Օֆինրաների երկինքը էի պատնայ լինէ համար աւելի օտան, նրա մտքի ահագները էն կոչնի երանց գիզեցիկությունն, ես չէի ահմուտ ինչ Ա՛ չար մարդու նախանձը ինչպան նեղությունն կարող է պատճառել. . .

,, Իսուսի հանդարտ և վճռական ուղղությը ինչպես Օֆինրաները, ամէն նմանապարտող գործողությամբ է նրա վերայ հետ համանք։ Օտար և վատ մարդը կասել մի նշանակություն ունէն, ինձ ոչով չէր ճանաչում, ես ու հատարակ լուսէի, ու բնում, և կասկածավոր, ես շատով ենթարկի որ նրանը իմ վրաս կասկածանք ունէին. վաճառականները ասում սատանայ էն քո պիճն վողջ, ուրիշ չէն ծախում իմ վրաս իմ ատն սիրը պահանջում էր, որ ես առաջին տար նրան տան գործերը. ես բանակամոյ հարկանների հետ Իսուսի նրանց տեսությունն շատով զգալիության, և ես անտանում էի որ իմ գործից մի նախատանք շաքմունք էր պատահում, որի պատճառը ես չէի իմանում. ես կարող էի Օֆինրաևսկը հետևանալով վերջացնել ես ամէն անհաճոյությունները, բայց անպատճառ հայտարարությունն չէր ինչպես ինձ, և ես ել չէի ուզում հետևանալուց յիսոյ Ջհանել իմ վերայ վատ կարծիք։

,, Մի շատ դարդակ հանգամանք էլի աւելի ամոցրեց Օֆինրաների բնակության կատաճանքն իմ վերայ։ Բժիշկը լսը էր տարածել, որպես Ա՛ն ես բժիշկ չեմ. նրանը համար Օֆինրաների դատաստը լինէ հանչից իր մտա, ես ոչով տալ նրան իմ բժշկական վկայությունն (դիպլոմ), որն որ նա տեսել և լինէ յիսո տալից, ինդրելով ինձանից ներողություն, բայց Օֆինրաները համը իմանում էին, որ դատաստը լինէ հանչել է, և ամէնն իրա Ջհանը էր միտում էս բանը. վերջապես իմ հետևների վերանալությունն էլ զգիլ էր լինէ ամէն միջոցներից որ կարողանայի վնասել էս ընդհանուր կարծիքը, և էս իմ դրությունը օրըստօրէ աւելի անտանելի էր դառնում ինձ համար. իմ տրա կողմից ինչպես մի հարատևելից ամէնն հետևանում էին, էլին էլ համձնում լինէ տալ, Ա՛ն ինչ հետևությունի էին կարում իմ միջև. երբոր ես անցել կիներում Օֆինրաների դուքանները, ես բնականը Ջհանում էին երանց ատելությունը և մտիկ էին տալի լինէ, և ես ուղում էի նրանց մտնելու և նրանց գործել, նըքանք շատ ուրախ հետևանում էին լինէանից։

,, Բայց պետք է ասեմ քեզ, Վլիլեմ. որ կարելի է մի հանդամանք՝ որն որ լինէ ազգից աւելի էր նեղացնում, նա կատող է քեզ Ջհան հատարակ բան, որ հաղիս ես համարձակվում եմ քեզ պատմել. ձեր քժշկական մի գիզեցիկ շատ ունէր, որին էլ ամէնքը սիրում էին, նրան կանչում էին օրիջին, չէմ իմանում ինչին էր, որ էս շունը երբոր լինէ ատում էր, ընդհանում էր միշտ իմ վրաս. նրա կատազելը իմ վերայ առանց մի պատճառի՝ կարծես, ձևացնում էր Օֆինրաների ընդհանուր կարծիքը. լինէ անտանելուս նա էնքան հաչում էր, որ Օֆինրաների բոլոր ընակիչքն դուրս էին Ջհանում երանց անկրկնը, և լինէ երկում էր, որ ամէնի դեմքի վերայ զրած էր ջարանքը դատ Ջհանն. օրիջանի էս ատելությունն լինէ նախ նեղացնում էր, էս զգում էի, որ էս կուշտ մարդկին օրիջանի աւելությունին, որն որ ամէնի հետ քաղցր էր, մտիկ էին տալի, ինչպես մի ահզադրող բանի, կարելի էր մտածել, որ ես սպանող էի մի նոր օրդի Ա՛նդիգնինի. ես ինչու հետուս Ջաղով էի պատում, որ էի պատահում երանց, ես ինչ հետևություն էի կարում նրա անդադար հաչելը. դու չես հասատալ Վլիլեմ, բայց քեզ Ա՛շմարիան եմ ասում, ուրիշ ամէն անբատահանությունները քաջությունով էի տանում, բայց էս շունը համբերությունս մաշեց, նա լինէ հանը դատաստ բանությունից աւելի անտանելի. ես նրան աւելի հնդոր էի ատում, որ չէի կարող, ոչ էս պես Ջհանի Ջնկը հանել, և ոչ նրան սրճատրհել. մի անգամ երկինատիկը Ջատանը ուսից գալես էի սեղանատուց. սքատ էանկի որպես. և ծեր քժշկի մի նոր բանությունից յանկարծ նեղացած, հանդիպեցրց մի քուչի ծերությը յանկարծ քժշկին. ես ուղում էի ինչ խոսք ջատած անցկենալ նրա կողքից, էն ժամանակը յանկարծ օրիջանը ատատիկ հարցրեց իմ վրա ,,

,, Ա՛ուրջ կայցե՛ք ձեր քանը, պարոն. հարց տուե ես, Ջատանկիս ձեռն տալով։

,, Ես չեմ իմանում ինչ մտածից քժիշկը, բայց նա ինձ ահանչ էգրած՝ շատակց հետևանալ, շտկեն ուելի և աւելի կատաղում էր և ահռելիները սրելով վազում էր իմ ջորս կողմեր ես Ջատանը լցցնի.

,, Ա՛ուրջ կայցե՛ք ձեր քանը, էլի կրկնեցի։

Չամանակ մի վիճողն բողոքանին լսվեցավ Ջատանքի ձեռք էսեցի խղճալի հիվանդները ուրայ օրիջանը գլորված էր ատ բերանի մեջ. ձեր քժիշկը կանգնեցավ.

,, Ես հիը ուղում գնաք, ասացի ես նրան դողդողած ձեռով։ Ես Ա՛ի լինգրեցի ձեղ մուտքկացնել ձեր շանը։

,, Ես էս խոսքը ասելուց յետոյ շատով հետևացայ։

,, Իրերը ես տուն եկայ, ընկայ դողդողալով ամոսթ վերայ, և ինքան սատկի էի շվոթած, կարծես, մի մարդասպանություն էի արել. օրիջանն անգադաբ աչքս առավ էր արհամարհանքով և գիտեմ վերայ գլորվելով. ես պարկեշտ գործկերատը էն յուսով, որ ապատվիմ էս ծանր երևույթից, բայց շատ վատ էի քնած, ատատիկ դադ ընկավ Ջանուս, միշտ օդը սոսկալությունից վազ վերկացայ, ձևս աւոյ գրկեր. բայց ոչինչ չիարգելացայ գրել, բայց աբի գիրն, բայց միաքս խառն և շվոթած էր. ես ուղում էի գործս գալ պարզ ու շնչելու, բայց վախենում էի քաշվելը անկինալ, ինձ Ջվում էր, որ ամէնի պատկերի վերայ ես յանգիմանությունն կատանում. իմ բարկացողությունն պատճառն ոչով չէր իմանում, և կարծեմ, քժիշկին էս պատահարությունն մեծ ազատ կգաշնչ, որ լինէ աւելի աւելի դարձնի. խղճմտանքս էլ ատում էր, որ էս անգութ չկիր հանելուին, ցաղզագությունն բանեցրի։ Եր ես ինքս էլ իմ պատմությունից ամաչում էի։

,, Ա՛նկ երկինատիկ էս մարդությունն դրի գործս գալ. քայլ քայլ մանգալու. երբ որ ես մտեցայ փողոցին լինէ Ջվում էր որ երկանները ատոցվանից մեծ վախով վախչում էին լինէանից, օրիջանն չկար կինակ՝ որ տեղ էլ համարեա՛ Ջի նա միշտ լինէ պատահում էր, որ էնտեղ չլինելը խիստ զեղատ սրտիս. երբ չէի տալ էս, որ խորհրդանշի նրա հավելը լսել, որն որ մի օր ուտաջ կնգան անտանելի էր լինէ համար։

,, Իսպես անցկացավ մի քանի օր, և անհանգստությունս էլ պակասեցավ. ես շատ ուղում էի Ջմանալ Ջի, երբ կլսե իմ քժշկական շունը. բայց ես չէի համարձակվում ոչ որին նրա վրա հարցնել. ես Ջմանում էի, որ նրան չսպանեցի, բայց երբ նրան. մի քանի անգամ սրգին քժշկի տան մոտ անցկացայ, որին ես առաջ խոսի չէի մոտ գնում, ես յոյս ունէի, որ մի քան կլսնամամ, բայց անմեղ. վերջապես, մի երկինատիկը, անայ հետևությը մի շուն գառն մոտ պարիսպ, ես շատ ուրայ գնալի նրան, նա օրիջանն էր, որն որ քնած էր արևից կռանն. սկսա Ջանալ. ես նրա մոտ գնայն և կանչելի երա անունով. նա պարծանքով վերջացավ իմ ձեռնից, ուղում էր վախչի, բայց անմեղ էր պատճառ գտնելը, և դրեցի պատին. ես գլուխը Ջոխեց պատին. ես գլուխս նրա գլխից և վերջացնի Օրիջանն քոտացել էր. . .

,, Ջեմ կարող պատմել քեզ, Վլիլեմ, ինչպես ծանր էր ինձ համար նրա քոտանալը. ձևից Ջոզն ես նրան և աչքերս արտասուքով լիք շատ ուրայ կնտեղից հետևանալու։

,, Իսուսըից յետոյ միտս օրիջին ես շատ անգամ անցկացայ փոքրիկ տան մոտ, որ տեսնեմ օրիջանին. բայց նրա իմ վերայ ունեցած տեսությունը գործոնությունը էր գտուել, և նա երբոր գգում էր իմ մոտենալը միշտ վախչում էր. ես շատով նկատեցի, որ օրիջանն աչքի լուսի հետ կորցրել է ամէն բանին. նա ամուսնացավ էր գտուել. նրա տերը էլ տատվանն պես էր պահում նրան, նրա լեզուները յայտնում էր, որ նրա կերակուրն էր արդեն տատվանի կերակուրն. յայտնի երևում էր, որ բոլ քժշկը միայն հնդոր համար էր պահում օրիջանին, որ ամէնի միտը բերի իմ բարկացողությունն. Օֆինրաների բնակիչքն երե-

խանեին որոնք սկզբում էին օգնականին, երբոր գերեցիկ էր և խոշոր էր նրանց հետ, հիմայ էլ չէին սկզբում նրան, երբոր դառաւ հիւանդ և անօթի, առաջ նրանք ուրախանում էին նրա դրութեան և ուժի վերայ, հիմայ նրան չարչարում էին և ծեծում էին նրա սիրտը մեկնելի վերայ. խնդիր օգնական, շատ ժամանակ էր կերպիս ժեր, հզօր և համարձակ էր, հիմայ վախկոտ էր դառել. նրա գլուխը կախ էր ընկել և ամենքը մուսայիլ էր, և նրա վախկոտ դիմքը կարծես, անդադար մեկ պատմի էր ապտում:

,, Անհամեմատ և ապերազդ մարդու ուշադրութեամբ էի նկատում օգնականի անդադար չարչարանքը, որոնց պատճառը ես ինքս էի. ես էի նրա ապերազդ, կարկին և, որ ես շատ քիչ էի մոռանում էս իմ չարչարանքի վերայ. հետևը որ բոլորը անպատճառում էին սկզբան, և մինը ընդհատում էր բաղատութիւնը կերպիս ամեն մեր զօրքերի մեկ ազգասիրող նշան. բայց ես սխալ էի, սրտումս կար մեկ դատապարտութիւն, և էն ժամանակին ես ոչինչ զօրք չունէի, մի միայն կողմնակի յորդորանքն էր անգիացնել տալ իմ ժամանակը. էս իմ Թօխ

Ընդամենայծ եմ ու համր, ու հաշին ու սրտաբ, Թոյլ ոսկրեաս,
Պատերս բեկեալ, ձեռներս կապած, ականջս խուլ,
Ծանոթ ու խորհուն։
Աչերս ի կուր չեն տեսանել, ճարկին առեալ
Ծալ մի անհանդն,
Կատս բեկեալ ալեկոծ է, զարդ եմ եղեալ ի մէջ ծո-
վուն։
Տարակուսեալ եմ մնըջեալ, ոչ հասպարեմ, եմ հարբ
դուն,
Որպէս եռաբ բժշկութիւն անդամալոյծ համր ու խո-
րուն։
Սաստ Թէ մօրէ կուրն ոչ բացեր Թ.քոլ կտեսնէ ի
կուր ծնունդ,
Աչդպէս ահաբ լինէ բժշկութիւն, զգաստանամ լինիմ
արդարուն։
Բանդ գնեցայս աչքս ի մոտս, ահաբ լինէ շնորհք իմաս-
տութիւն,
Որ հանգչեմ չարն ու բարին, ու գիս հանեմ խաղաղ
գրուն։
Տեսոսմ գաշխարհս և գհամարմ, փուռք տամ
օձեալ Աստուածպրպուն,
Որ ստեղծեաց երկինք, գետին, և բաժանեաց ըստն ի
մէջ ոստն,
Զօրս տարերաց հրաման եառաբ, հնձեն եղեռն աշխարհիս շա-
հուն.
Ջուրն, ջուրն, քամին, հուրն շաղխապեն սկիզբն քնդ-
մի սոյն։
Ընհատանել Թշնամիք են չեն բաժանիլ սկիզբն ան-
սկրսն,
Ջուրն արտասր, քամին հնչեաց, և բաժանեաց հոգի ի
ջրոյն.
Ջուրն ասիտակ է ու ապղ, քամին կարմիր անուշագոյն,
Ջուրն գեղեցիկ է և լեզու, սև ու Թխոտ, համրն հաղոյն։
Ջուրն օր է, քամին շաբաթ, ջուրն առիտ, հոգի տա-
րուն.
Ջուրն երեխայ, քամին մանուկ, ջուրն ապէ որ, հոգի մա-
հուն,
Ջուրն գանկի, քամին հասկի, ջուրն լեռր է, հոգին գան-
Թոց,
Այս չորս եղանակ քարի, տարուն, աշխուն, ձմեռ,
գարուն։
Տարին ունի տասիք և Չիւղք, սեւ, սպիտակ պը-
տուղ շարուն,
Աբիտասան տասիք որ իմն, մարդն է տարիքս հինն
տարուն,
Ամեհատան տասիք որ իմն, Տէրն հրաման կուտայ հո-
գոյն,
Ջուրն ի քնուն ետ կուտ գարնի, Ձմեռայ կուտայ ըստյ
և տնկոյն։
Բուռանին գետանին ի վեր կուգան, կանանչ հագնելն
բուսոյն գեղեցկուն,
Այգ օգոյն հրաման կուտայ, որ կուտ Թափէ տօղն ի
յատկոյն։
Յօղէ գաշխարհս ցնծացիկ, գաստառը լինին ծաղկներուն,
Ընտանոյ երկինք գետնին, բոլոր հոտն անմահութեան։

Բանքաստղն ընկից վառեցաբ, ապաւինիմ խակ շուն էի գոռ-
նոյ
Այս տարաբախտ կեանքս մարդուն, ետնէրդն կշտացան էն
լինել։
Ձողն օձի կերակուր է, ինչքան ուտի բաւական չէ,
Ձաթիւ տալն տակին ասիկն երկակի անկերս էն կանացնէ,
Խոզի առած մնպղնիւ ածուս, երբեք կողն էն ձանանչէ,
Պատանիք մարդն Յուդայի պէս, ամ ոք մնացած էն ա-
նունէն,
Զարն չարեաւ կը առասկի, նրան հոգևհան էն լինիլ։
Այդիին քարն ապիկ քնոյ է, նրա նանան ամին էն գոռ-
նոյ,
Այդանդն որ միշտ խաւար է, անուից լուսնկակ էն գոռ-
նոյ։
Այ ասեկ ենք, ան լսել ենք, Ջսէցին կրակ էն գոռ-
նոյ,
Ընհատակս եղ ջար մարդուց բարի նշանակ էն գոռ-
նոյ։
Այն պատճառին ջար է ծնովիլ, բարին բնական էն լինիլ։
Ծոպի միջին որ ցանք անես, այն տեղ հնձի յոյս էն
ունոյ,
Ինչ բաղդատ ասանես ասրան, այն բաղդն կրան էն
ունոյ,
Յանկարծ բաղդն կը խափանվի, բաղդին նշան էն ունոյ,
Այլոյն ամէնն եղ հոգ կը գառնոյ, եղ աշխարհիս բան
էն ունոյ։
Գոռ եղ ասելոց սրտի Յովհէի, (2) չսահս ինձնուսմ
բանն էն լինիլ։

(2) Յովհէի է Մկիքէնէցի, ի ինչ պատգ. այդ եղ կեա-
ռանի, փրոց աշխերս էն էլած, ի քնոխան է նորս ընդուն-
հովհիանը փոքրագիծ-կէսն մէջ։

Ա բատանի և Իմիրեմի Ազատնորդ Սրբոցդ
Սարգիս Աբգեպիսկոպոսը Իրան Հանապարհորդելոյ Ժա-
մանակը Հայաստանեաց Կողմերը ստորագրելոյ Համար Ձեռք
է բերել մեկ Հին ստանաւոր տաղ գրուած մնգպալեմի
վերայ Հովիւների գործ ամանի նման տառերով, բայց Լեզուն
անյայտ, որ ասել է Պաբելի անուն մշեցին ծաղկինե-
րի վրայ գրած ասանաւորելուն։ Իսա ստանաւորի մէջ կան
շատ ծաղկանց անուններ, որ անհասկնալի են նրանց
աշխարհաբառ նշանակու Թիւններդ, և բատ գրքերիդ մէջ
Էլ չկան։ Մեր լսածիդ հրաստարակելով՝ կնդրում է
ուսումնասիրող և բանասիրական անձանց մէջ, նախ՝ Էս
տաղն մեջ գրած ծաղկանց նշանակու Թիւններն գրել,
որ լսածիս միջոցով հրատարակվի, և երկրորդ՝ յիշեալ
ստանաւորը ինչպէս որ երևում է, պակաս է. Եթէ
գտնվի մեկի մօտ, չնայած ուշագրիկ պակասը լրացնելու։

Օրհնեալ ես դու Հայր երկնաւոր անարժան ես ստա-
ուածութիւն,
Կամիմ գովել տակաս մի բան, միտքս տկար Հնարքս է
ի քուն,

Խառնեալ են լերթ և կռ ցնծան, և փառք կատան
ալերանց Տիրոջն,
Տուղան ու Թուչն, մեղրիկ ծաղկին նման են ծաղկանց
Ծառերուն,
Սուտ վարդն բաժանեալ երանէն, խառնեալ երանի
մարդկունս։
Խաչևան Թագ է բոլորեալ դեղեցկացեալ հետ
զարմանալոյն,
Բոլոր գլխուն ալ է ներկեր, մօռ է քաշել վերայ
վարսն,
Խառնատան ծաղկեալ հետ ծառերուն, ընկեր եղեալ
կաշ վերանուն,
Ծաղիկներն ամէն երամ ժողվեալ, ծաղիկ կատան մեղր
վընեբուն։
Բացաւնիկին գոնն է պակաս, հոտն անուշ է
զգիչ արուն։
Գրան գարնոյն խոնարհ կենայ, կը բուսանի ծաղիկներն
հեռուն։
Լուսակ անուն ծաղիկ մի կայ, որ կը բոյվի մէջ քարե
բուն,
Ծաղկին մօռ մանուշակ, նրա երանի է ընդհատ։
Շրվան ծաղկին ու սպիտակին մարս կը բուսնին հետ
միաձնուն,
Խոլորգն չահ առնու լծկին, պայծառանայ առաւօտուն,
Սենձն ու երկայնկին, եղերգանկ, կու ոպտանն արև որ
դան։
Նոցա երանի ուրիշայ, որ կու շրջկին հետ արևուն։
Կառնատան ու չատր ծաղկին, կռնակն կու ծաղկի որ
անբուն։
Կռնկուկն ու կակիլեղկին խիտ կու բուսնին մէջ
քարերուն։
Ակնատակն ու զառի դմակն, հասրաթ են երթը անա
նկլուն,
Սուրդն ու շուշանն ու բրաբիանն, գին է վարդին հոտն է
պինելուն,
Շատ ոչ հասրաթ նրա հոտուն, ծաղկին փառնջ փառնջ,
մարդ չէ երել երբ կարօտուն։
Ոչշկին ծաղկին հոտով անուշ, գեղջն նման է
շաֆրանուն,
Բարձր լեռներ կը բուսանկին, շաֆրանին հետ ինման
վարսան,
Օշամբուլ ծաղկին է խիտ գառնով, ընկեր ապխակ կարը
մըրագուն,
Նարգաս ծաղկին ու կինամոն լցեալ են Աստուծոյ բա
րուն,
Խաս Թուրքայ ծաղկին ոչ կայ, ձեռքն չի գալ
Հառահոտերուն,
Աշին սահման չի գանվել, ղեկամոմ էառնի ընկեր լուր
առվարն։
Այն բուրաստան ծաղկին ոչ կայ, խակի վար չի գայ
լեռներուն,
Ալ կարտաս է, հասն է ոսկաս, օր ու սահաթ է
եղներուն։
Այն անթառամ ծաղկին ոչ կայ, ծաղկին ծաղկեալ
է ծայրերուն։
Այսու ձառս չի չորանար, հինն է պայծառ նման նորուն,

Ծաղկունք բուսանին հարիւր հազար, ցեղ ցեղ ներ
կած և դուն գտնուն,
Թիւրլու Թիւրլու հոտերը ունին, մինն քանց միւսն
սիրուն,
Կան ձիճաղկին ու չիքիդամ, բալթին ու խաժուկին
առաջապոյն,
Սոքա չորսն միարանին ու ձայն ածեն ծաղկներուն։
Ծաղկունք գարնանին կ'ելլեն քիուն, քանի՛ պատա
կիք ներկին հողուն,
Չարմիկք գաշխարհս ծաղկեցուցիչք, բիւրք չի բիւրոց,
անթիւ, անհուն։
Պատ բուսանին ծառք և անկոյնք ծաղկին ծառերն և
պտղատուն,
Յետոյ բամբուշն ու կօկոշն, որ չհահ առնու չի հետ
գանգատուն։
Յինկին դեղին ծաղկի ցնծայ, միայն ծիրոյ մէջ չը
բերուն,
Չորքն ու չայիր չհանան ծաղկունք, որ ցնծան հետ ձնա
բերնուն,
Լեառն ու արմատ ծաղկի դառնայ, ծաղկունքն ծաղ
կի սարերուն,
Սար ու ձոր ծաղկին, ծիծաղին, ծոխ գարնին ու ծը
փան միագոյն։
Կարմիր կանանչ ալ ու դեղին, մօռ ու մանուշը
գարիկը է թերերուն։
Սումպուլն ու մանուշակ հագել գլխին, հօտն եղջօր ա
րուն,
Հոռոմ ծաղկին է փուշ շատել, բուսեալ հետ մոլի
մօրերուն։
Պուռն ու պուտալարդ ու մատուտկին, և այլ ծաղկունք
բացվին պերուն։
Եղան ծաղկին է խիտ դեղին, գոյնն է գունով
քանց ծիրանուն,
Ընջըղի տերզ կը բուսանի, կը ժրանայ ամուան չկրե
բուն։
Ծաղն ու ծաղծարն ու վոսկ կոտրուկին, կը բուսանին
կարքն գալոգուն,
Ղաֆն ու կինարն ու ոչխանն, հոտերն անուշ քանց
ամենուն։
Ղատիֆան ալ է ներկեր գունն է նման ծիրան
բերհզուն.
Ղարաֆկին մոռ է հազիր, գունն գեղեցիկ չի նորդի
գուն.
Այլ մանուրս մեծ ծաղկներն գովին Թուրքին շահին հետ
մշկերուն,
Այսկիր մամխոպան կը բուսնի հետ առվակերուն։
Ծաղծաղն ծոխ սայ, ծիծաղատակ, ծիլծապն ծիլ
չի բերուն,
Ծիլծաղին ծաղկի հետ ծիրանուն, խիտ գեղեցիկ և
վառ սիրուն,
Կաթնուկի ծաղկին է դեղին, գոյնն է գլուխ դեղիններ
բուն.
Այջղեղն ներկած է զանազան, հատան չկրկ միւս գնե
բուն։
Հիմի ծաղկունքն զըրացան, չկամ գիտել սրն է հետ
սրուն,

Ա՜յն նահնիմաբ ծագելին ար կայ, բաւանի լիզեբս Ծամիբառն,
Օձերն գինքն կաբ պահելն, մարդ չի քալել նոցա ա-
հաւն։
Եւ այն բօշան ծագելին ար կայ, վարդ ե շարեր իւբ
պատիկբառն,
Կարմիբ խնձոր Թագաւորացդ, ամէն քաղաքս կիտ խըմ-
կիբառն։

ԹԱՐՈՑԱԿԱՆ

ԱՌԱԿ։

Հեղինակ Ա. Ալիշան և Ալբերս։

Ա՛խ ինձ հզօր տուա հիւանդացաւ.
Ծօրվան գօշակով գայիմ պարիեցաւ.
Պանկըն դգեց Տոգիվարը գարձաւ.
Աչքն դիտալին մեն ի մեն ածաւ.
Իւր ծառաներուն պատուիրեր տուաւ,
Զայն տալ, Թէ ախիճն մերձ ի մահ հասաւ.
Գուայլը և պոչը, ամէնն, օգնեցէք,
Փորս յաւտին, ինձ մին Հար արէք.
Ընկէ հնարը կայ, մին լաւիլ բերէք,
Ես մէկ դեղագործ ինձ շատ հասցրէք,
Կամ գայլաք կանչէք Պատուած կաբ սիրէք,
Աիրաս գնամ, ինձ արևն Թողէք.
Ընկերք ուզարկեց աշխարհ ամենայն,
Օ՜ամէն կիզոգանքըն, կանչեց, ար տես գան,
Պ՜ատշհամի անուն, Թէ ինչպէս դեղ տան,
Ոչ վորացաւն կարի յատկան.
Խաբարն հասաւ, ամէնքն էկան,
Խելքին զօր տալով, գարմանս գարձան.
Մ ես Հանարհուհամբ մէկ մէկ նեբս մնան,
Ոչ առաջաբեան ախիճին դեղ տան.
Ախանդն խոյն ոտքն կանգնեցաւ,
Աչքերն վառեց, Ջալլամ ձևացաւ,
Կոլորն խեղդեց մի կողմն գրաւ,
Իրան անկամն Հանդիսաւ նստեցաւ.
Փորացաւ նորա փորը ինչ գաբ արաւ.
Ընտիր գարմիկ գոզատիկ առաւ,
Խորամանկն ազատ տեսաւ անչարմանք
Գնալ ախիճին տես և մխիթար։
Թէ և շատ անգամ իրան ասող կայը
Իւր պատճէն լինէք տեսուքիւն գնար,
Ա՛յլ նա պիտակաբամբ կատար պատասխան,
Թէ պտակի մարդ եմ, ինձ այդ չէ պատահան.
Սուտ հիւանդն ախիճ գեղարան մէ չմնաներ
Հնարքով ղրկեց կանչել ապտեկին.
Գալ, մխիթարել իւր ախճատրին,
Գալն հարցանել և դառնալ կրկին.

Ինչպէս ար ասէ, գարանք արարին,
Գրաւ վերքերին իւրեանց արքային.
Ընտեան և այս տեղ խելքը ժամ էկաւ
Օձանգը նատեցաւ, երկար մխիթ արաւ,
Կինդանեաց դնալուցն վարակարդ արաւ
Գևտանին Ջալլաբ աշքարայ տուաւ,
Թէ տես դնայալաց չերաւ ես գառնալ,
Ես լինչպէս գժամիմ զառապատնայ գալ։

Ա՛ռակս ցուցանէ օրինակ առնալ,
Ա՛յլոց վնասից և գաւշանալ.
Զար Թշնամերուն բնաւ չտեսանալ,
Որ քաղցրաբեռով կամին ինձս տալ.
Կամ առնայն մարդ իւր գործքին կենալ,
Եւ ոչ գործից դաբս գալհանաս գառնալ,

Ի·ՀԱ·Յ·Ա·

Հովհ՛ր Հայր։

Հրատարակիչ ,, Անդս Հայաստանի,, Ի քաղքի։

Ընդհատ շաբաթօրայ հանեկտիի ամենամեծին է ,, Հմայք,,։

Եւ ահա այս շաբաթու մէկ հանեկտիս ես ի՛ւրաքանչիւր ձեր յարգելիներն, որ իմ 1847 ամի երկրորդ Հրատարակութեանն մէջ Հրատիրեալ (Յօժարած) քաղաքն՝ հաւաքուած դրբերուս հետ, ձեռք ձգեցի մին ձեռագիր հանեկտիի դրբը, որ գրուածէ կամ շարագրուածէ ի 1739 ամին. որուն մէջ կըպարունակին 116 հատ բանաստեղծական ոճով հանեկտիներ. և ասոնց դրբիս սկիզբն գրուած է այսպէս։

,, Գիրք՝

,, որ կոչի

,, Խառնակ գանձաց.

,, Ա՛յսինքն է.

,, Ընդհանեկտիկ հանեկտիկ դիտոց

,, Ա՛րտահանեալ ի սրբազանից դրեցոց եկեղեցական-
,, նաց և ասացուածոց Պատուածարանից վարդապետաց։

,, Յօրինեալ
,, Հայրապետութեամբ և ի մի վայր Հաւաքմամբ
,, յաւելմամբ, օրոց անունն ոչ է արժան յիշելոյ։

Յամի տեառն 1739։

,, ի քաղաքն Ամբամբ։

Ասայ ինձ արդարև կ'ինամե, որ այս գրքի հանձ-
նումների բացատրութիւնները իսկ յօրինողն գրածն չըն-
կնին, որովհետև ցանկի սկիզբն գրուած է այսպէս:

,, Ցանկ մատենիս և պարզաբար բացատրութիւնք
իւրաքանչիւր հանրոյ գրոցն՝ ի սկիզն, ուր
վերծանութեամբ լուծեալ՝ ըստ կարգի այրուբենիդ առ-
ի գլուխ կոդրել զինդրելին շարահիւսեալ եղած,
Լուսանշանիս գլխոյն և երեսոցն, իւր ոչ ըստ ընթա-
նաց գիտնալոց ի սահմանին մատամոմի յանդգնեցաւ
սիրն ցանկիս, թէ սրժան գտանեցի, յիշեցի զներ-
գևեալ սիրացս Յովհաննէս ապարգիսն ծառայ որդիս
Նուդունիայ վարժապետ սիրացոյս Յարութեան 1833, ի
6ըն կոյտերահամ (յիր օգոստոս) ամսոյ:,,

Եւս այդն բացատրութեանդ ցանկի վերջն ևս գը-
րուած է այսպէս:

,, Ինդառն և չորս հանելուկք լուծեալ են առա-
ձնացեալքն գնեալք ուրդին. որք ին 22 հանելուկք. զի
դասարան հանրոյ է 116:,,

ի 1858 ամի
15ն յունվարի:

Գրիգոր Յակոբ Ազիրեանց
Ամիենեանց Կարնեցի:

Թիֆլիզ:

Հանելուկ:

Ես ծնանիմ ի յորձայնի երկրի: Ընչիմ ի յո-
գւս, և վաղնեալ լինիմ գործեալ յերկիր: Իմ պա-
տառաքութիւնն ձգի ի ծագաց մինչև ի ծագս տի,
և առանց իմ ամենայն հս ասէրսդ, ոսկւոյն եղբունն
պատճառ ասէրսդն տի: Ես անուանիմ մեռ անու-
ամբ, ոսկւոյն հնդուսն լինելս համոց մեծ: Ես
զարդարն իմ գործս առնեմ, ոչ ոք առեղծուած կարող է առ-
նել, զի գիր ի վերոյ է քան զամենայն գործութիւնս և
կարօղութիւնս տի: Ես ի միում րոպէի առնեմ այն-
պիսի ինչ, որ ամենայն կարօղք և քաջք տի միահաղոյն
ոչ կարեն առնել զամենայն ժամանակս կենաց նրանց:
Ես գոր ինչ առնեմ՝ վասն օգտի հասարակաց առնեմ,
և վասն իմ քնոս ոչ ինչ առնեմ: Օգնս պատուիրակներ
նիստեն ըստ կերպի հրեշտակաց, ոսկւոյն ոչ հրեշտակ,
ոչ մարդ, և ոչ կենդանի եմ ես: Ես ունիմ ի ձե-
ռին լծամբ զառանցն կենաց և մահու, բանտամ և փա-
կեմ, որպէս որ կամիմ, և ոչ ոք կարէ ասել ինձ, թէ
ընդէր այսպէս և կամ այնպէս առնես: Այո՛ վերոյ ոչ ոք
կարէ լինել հրամանատու, եթէ ոչ միայն որ առեղծանէն
գիս: Ես տամ զանազանութիւն անհոգ և բուռց: Օգ-
նականն և պատասխանատուն անդորդ, և լեռնեցին ամենայն
ոտարոտ: Ես ոչ գոչեմ յանանձաւս անվերադ և ոչ զա-
նազանեմ զվերադոս յարդարոց, այլ ամենեցուն ան-
նախանձ բաշխեմ գիս: Ես երբեմն արգելեալ կամ ձե-
ռամբ ուժգին, նանձապէս գամբիմ և լուծ հնազհեցեալ
դարձեալ: Վերջապէս ես երբեմն մանրանալ, երբեմն
ոտատիկ եռուժգին, և երբեմն ամբարիշտ: Ընդեմն գոռ ոչ
գիտեմ ամենայն՝ ուր յինէն պատուղ ինչ կենի, եթէ կա-
րիս ժառանգել զկեանս անվախճան, ընդ հպատակ հրա-
մանաց Աստուծոյն քոյ, որպէս եմ ես հնազանդ հրա-
մանաց նորա, և միշտ ուշ եղեալ կամ գործոց իմոց:
Ընթերցո՛ղ սա ոչ այս չափ, բացատրական բացատրութեանց
խորհիլ ոչ եմ ես:

Հեշտի

ՄԻ ԵՒ ՏՐԱՄԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.

15 յունվարի տպագիր

ՄՈՍԿՈՒԱ.

Ցորեան.

Պօլեմպէրեան	—	—	5 ռուբլի 50 կոպէկ.
Նոր մանէթեն 1000 մանէթին	—	25	— ,, —

ՆՈՒԽԻ.

Պօլեմպէրեան	—	—	5 — 45. —
Պախատկ փոքր թուանշանէն	—	,,	— 35. —
Հաջաղանէն	—	—	3 — 25. —

ՕՂԻՍԱՐ.

Պօլեմպէրեան — — 5 — 25 կամ 27 ռ. կէս

Թիֆլիզեցո՛ւ ևս Էրնուռնոս Տաղանդէն ի՛ն ևս նոյն է:

Ցորենի Տաղանդէն.

ՄՈՍԿՈՒԱ.

Ցուշաի Թելի փութեն 150 մանէթ նպաստ. և 180 մա-
նէթ 20 ամիս ժամանակաւ:

Կարմիր Թելի փութեն 140 մանէթ նպաստ, և 160 կամ
165 մանէթ 15 կամ 20 ամիս ժամանակաւ:

Օրթի կամ Օրաթալի Թելի փութեն 120 ռուբլի 10
ամիս ժամանակաւ:

Շահաթո՛ւ համ Պէրթեզո՛ւ Տաղանդէն ծախս չէ:

ՆՈՒԽԻ.

Թելի սահմն ի՛ն 50 մինաթն 1 ռուբլի 20 կոպէկից ը-
նկրուած 1 ռուբլի 70 կոպէկի:

Նոյնպէս, բարակ փութեն 17 ռուբլիից մինչև 18 ռուբլին:

Ո-ՈԵՒԻ.

ՆՈՒԽԻ.

Ցորենի չանախն որ է 3 փութ 10 ֆունտ, 1 ռուբլի
80 կոպէկ և 2 ռուբլի:

Բրնձի փութեն 2 ռուբլի 20 կոպէկ.

Եղի փութեն 10 ռուբլի:

Թիֆլիզեցո՛ւ Տաղանդէն մի և նոյն է:

Печатать позволяется

Тифлисъ Генваря 18-го 1858 года. Цензоръ И. Кайтмазовъ.

Խմբագրեալ Մեղու Հայոցդանի Լրագրի Աստիճանաւոր Պահպանող Մանուկեանց:

Ի Տպարանի Ներսիսեան Հոգևոր Կրթոցն Հայոց
Թիֆլիզեցոյ: